

УДК 330.3:332.1(477)

О. П. Тищенко,

к. е. н., старший науковий співробітник,

докторант ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ

СТРУКТУРИЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЇЇ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

У статті розглянуто наукові підходи до трактування поняття «національна економіка». Виокремлено характерні риси, які повинні враховуватись при виборі моделі управління розвитком національної економіки. Показано провідну роль структуризації національної економіки за територіальною ознакою та виділено її окремі підсистеми. Обґрунтовано сучасну парадигму управління регіональним розвитком національної економіки.

The article deals with the scientific approaches to the interpretation of the concept of "national economy". The characteristics that must be taken into account when choosing a model for managing the development of the national economy are singled out. The leading part of the national economy structuring on a territorial basis is shown and its separate subsystems are allocated. The modern paradigm of regional development management of the national economy is grounded.

Ключові слова: національна економіка, структуризація національної економіки, регіональний розвиток, теорія державного управління регіональним розвитком, управління регіональним розвитком національної економіки.

Keywords: national economy, structuring of national economy, regional development, public administration theory of regional development, regional development management of the national economy.

Постановка проблеми. Економіка охоплює усі сфери життєдіяльності людини і суспільства, що по праву надає їй статус найбільшого об'єкта управління. Вона включає в себе безліч елементів та відносин, які у сукупності являють собою єдине ціле, кожна з частин якого посідає власне місце та виконує певні функції всередині системи.

Останнім часом для ідентифікації, характеристики та розгляду економіки конкретної країни, поряд з поняттями «економіка країни», «народне господарство», «народногосподарський комплекс», «національне господарство» та ін., активно почав застосовуватись термін «національна економіка», який сприймається, як синонімічний до вищезазначених понять. Але у трактуванні його змісту різними вченими поки що немає єдиної точки зору. Багатьма авторами він вживається в декількох значеннях, що є підтвердженням надзвичайної складності даного об'єкта дослідження та потребує більш детального розгляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності, особливостей та механізмів управління функціонуванням національних економік розглядаються у працях відомих вчених – М.К. Бункіної, О.П. Градова, О.Г. Гранберга, Т.В. Голікової, Л.С. Гринів, М. Енрайта, В.Г. Золотогорова, П.В. Круша, А.Ф. Мельник, С.В. Мочерного, М. Портера, П.В. Савченка, В.М. Тарасевича, С.І. Юрія та ін.

В той же час регіональним аспектам структуризації та управління розвитком національних економік у наукових публікаціях приділяється недостатньо уваги.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз наукових підходів до визначення та структуризації поняття «національна економіка», виокремлення характерних рис і особливостей національної економіки та обґрунтування сучасної парадигми управління її регіональним розвитком.

Виклад основного матеріалу дослідження. Огляд наукових джерел свідчить, що при визначенні поняття «національна економіка» найчастіше використовуються два підходи:

1) Технологічний, відповідно до якого національна економіка розглядається як сукупність галузей, видів виробництва (видів економічної діяльності), регіональних утворень різного рівня. При цьому для її характеристики використовуються показники обсягів та якості виробленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг, величина залучених внутрішніх та зовнішніх ресурсів, ефективність їх використання, рівень впровадження інновацій, конкурентоздатність на світовому ринку тощо.

2) Соціально-економічний, який передбачає розгляд національної економіки як сукупності виробничих відносин, яким властиві певний рівень розвитку продуктивних сил, тип економічної системи, характер суспільного відтворення, специфічний господарський механізм, рівень життя населення, власна інституціональна система та національно-культурні особливості [1, с. 14; 2, с.8; 3, с. 576; 4, с. 21, 24].

Деякі науковці [5, с. 10-12], здійснивши узагальнення поглядів великої кількості дослідників, виділяють три підходи щодо розуміння змісту поняття «національна економіка»: як національного ринку, як системи виробничих відносин та як народного господарства країни. При цьому автори наголошують на рівнозначності та правомірності застосування будь-якого з підходів, оскільки у межах кожного з них вирішується певні специфічні завдання.

Неможна залишити поза увагою підходи, що їх пропонує російський вчений О.П. Градов [6, с. 41-43], наголошуючи на необхідності визначення терміну «національна економіка», виходячи зі змісту концепцій, в яких подається трактування поняття «нація», зокрема, економічної концепції нації Р. Барра та історичної концепції В.О. Ключевського. Проаналізувавши зазначені концепції, автор подає наступне визначення нації: «нація (государство) как историческая, так и экономическая категория, представляет собой составную часть мира, обладающую специфическими экономическими, геополитическими и духовными свойствами, отличающими ее от других наций, и вызывающую необходимость во взаимодействии с ними» [6, с. 42-43].

Повністю співзвучною таким поглядам є точка зору іншого російського науковця М. К. Бункіної, яка зазначає, що традиції та менталітет є основою конструкції національної моделі, на яких кріпиться загальний формат – державне регулювання, до них пристосовується інструментарій економічної політики [7, с. 14].

Врачування даного підходу, на нашу думку, є доцільним з точки зору розуміння ролі нації у формуванні особливих специфічних рис кожної національної економіки, її відмінності від інших та неможливості автоматичного копіювання та впровадження механізмів управління економічним розвитком.

Практично усі науковці акцентують увагу на національній економіці як на системному об'єкті, додаючи при цьому й інших компонент, що його характеризують: функціональних, галузевих, територіальних, національних ознак (табл. 1).

Таблиця 1.

Наукові підходи до трактування поняття «національна економіка»

Автори, рік, джерело	Зміст тлумачення поняття «національна економіка»
----------------------	--

Круш П.В. (2008) [2, с. 8]	Національна економіка представляє собою економіку певної країни, що має ознаки економічної системи (загальне) та власні особливості і принципи розвитку (особливе), що проявляються в таких формах: економічний потенціал, структура господарського комплексу та галузей господарства, внутрішні чинники соціально-економічного розвитку, господарський механізм регулювання та координації та ін.
Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І. (2005) [3, с. 576]	Національна економіка: 1) система економічних відносин між людьми в процесі взаємодії з розвитком продуктивних сил у всіх сферах суспільного виробництва, цілісність якої в межах єдиної централізованої держави забезпечує і відповідний господарський механізм. 2) сукупність окремих галузей (в т.ч. комплексних), сфер народного господарства і регіонів, а також підприємств, фірм і компаній у процесі взаємодії, об'єднаних на основі національного поділу праці, відповідних економічних, в т.ч. товарно-грошових відносин і господарського механізму.
Савченко П.В. (2005) [4, с. 21, 24]	Національна економіка – сукупність виробничих сил, виробничих (економічних) відносин, соціокультурних традицій ведення господарства і цінностей, що впливають на особливості економічного зростання країни. Основою національної економіки є її соціально-економічна система. Вона характеризується співвідношенням економічних та позаекономічних методів управління національним господарством.
Тарасевич В.М. (2009) [5, с. 24]	Національна економіка є певною економічною системою країни в конкретних історичних умовах.
Градов А.П. (2005) [6, с. 40]	Національна економіка – це структурована в галузевому та регіональному просторах економічна діяльність в масштабах країни, яка регулюється інституціональною системою та відповідає економічному, політичному (державному) та ідеологічному (суспільному) порядку, що формується в цій країні.
Бункина М.К. (2002) [7, с. 484]	Экономика национальная - экономика, изучающая экономическое поведение людей в контексте специфики национальной мотивации, опыта и традиций, сочетания рационального и эмоционального начал, а также волевой активности, направленной на изменение окружающей среды, т.е. особенностей, придающих специфический формат действию объективных закономерностей и методам национальной политики.
Золотогоров В.Г. (2003) [8, с. 320]	Национальная экономика – совокупность хозяйственных единиц (правительство, физические лица, частные неприбыльные организации, предприятия, фирмы, компании и т.п.), деятельность которых в преобладающей части осуществляется на экономической территории страны.
Гринів Л.С., Кічурчак М.В. (2008) [16, с. 16]	Національна економіка – організаційно-економічна система взаємопов'язаних сфер господарської діяльності людей, якій властива технологічна та територіально-галузева пропорційність, обмежена державними кордонами.
Старостенко Г.Г., Онишко С.В., Поснова Т.В. (2011) [17, с. 14]	Національна економіка – це складна господарська система, що склалася на певному рівні розвитку продуктивних сил, в умовах належного поділу праці і відповідно продуктів цієї праці між окремими учасниками процесів виробництва, розподілу, перерозподілу, обміну і споживання, що перетворюють цю систему в єдине ціле та відповідає принципам суверенності, цілісності й національної орієнтації.
Опришко В.Ф., Хатнюк Н.С., Фукс Н.А. та ін. (2011) [18, с. 10]	Національна економіка – це сукупність взаємопов'язаних суспільним поділом праці галузей і сфер економіки країни в певний історичний період її розвитку, які в процесі свого функціонування та взаємодії утворюють систему суспільного відтворення.

Виходячи зі змісту наведених визначень, можна виділити декілька характерних рис, що притаманні національній економіці, які потребують врахування при розробленні та впровадженні моделі управління нею:

- 1) Вона являє собою складну економічну систему, яка, залежно від поставлених завдань, може розглядатись у широкому та вузькому значенні.
- 2) Повноцінне функціонування національної економіки як системи потребує підтримання певної пропорційності між її окремими складовими – підсистемами.
- 3) Поряд із загальними рисами, кожна національна економіка характеризується власними особливостями, які відрізняють її від інших подібних об'єктів.
- 4) Національна економіка «прив'язана» до певного територіального простору – обмеженого державним кордоном.
- 5) Властивості та особливості національної економіки проявляються в конкретних історичних умовах.
- 6) Визнання «нації» як визначальної риси, що дозволяє ідентифікувати поняття «національна економіка».

У контексті нашого дослідження проаналізуємо підходи щодо включення у визначення поняття «національна економіка» територіальної складової.

Найбільш ґрунтовно до розкриття даного питання підійшов білоруський вчений В.Г.Золотогоров, який на відміну від інших авторів, що ідентифікують національну економіку з кордонами держави, використовує поняття «економічна територія країни». До її складу, крім території адміністративного управління країни, входять повітряний простір; територіальні води та континентальний шельф; «територіальні анклавні за кордоном», тобто економічні зони в інших країнах, які використовуються

країною на орендній основі або шляхом придбання власності для дипломатичних, військових, наукових або інших цілей; зони, вільні від митного контролю, - частини території країни, де будь-які матеріальні цінності, що є предметом зовнішньоторговельних договорів, не підлягають митному контролю та не оподатковуються імпорними митами та зборами [8, с. 320].

У науковій літературі зустрічаються також підходи, за якими уся національна економіка країни визначається як територіальне утворення, обмежене кордонами держави, де всі елементи та компоненти економічного життя - підприємства, заклади (зокрема, екстериторіальні), галузі, регіони функціонують як єдиний організм, спрямований на відтворення суспільного продукту і засобів його виробництва, а також умов життєдіяльності людини. Характеризуючи таке утворення, автори використовують поняття «національний комплекс» [9], який, по суті, є синонімом поняття «національна економіка».

Дослідження, аналіз національної економіки та управління нею відповідно до поставлених цілей потребує її структуризації, виділення окремих підсистем та застосування принципів системного підходу.

На макроекономічному рівні склалось три основні підходи до структуризації національної економіки: за функціонального, галузевого (за видами економічної діяльності) та територіальною ознаками (рис. 1).

В рамках загального (функціонального) підходу національна економіка розглядається як сукупність декількох, найбільш укрупнених груп ресурсів – природних, людських та капітал.

Галузевий підхід передбачає виділення окремих груп галузей (видів економічної діяльності), які мають ієрархічну підпорядкованість (наприклад, промисловість, яка поділяється на добувну та обробну, а ті, у свою чергу, мають ще більш дрібний поділ). Підставою для такого поділу виступає міжнародна

система національного рахівництва.

За територіальним підходом національна економіка може бути представлена у вигляді її окремих частин (підсистем), які характеризують їх розташування у просторі. У якості таких підсистем національної економіки можуть розглядатись різноманітні територіальні утворення - економічні райони, адміністративно-територіальні одиниці, особливі просторові утворення – вільні економічні зони, території пріоритетного розвитку, різні види транскордонних об'єднань, кластерні структури тощо.

Національна економіка з точки зору територіального підходу являє собою багаторівневу ієрархічну систему, у складі якої можна виділити:

міжкраїновий рівень, який характеризує зв'язки національної економіки із світовою економічною системою;

макроекономічний рівень – характеризує темпи та пропорції регіонального розвитку національної економіки в цілому;

міжрегіональний рівень, до якого відносяться різноманітні економічні та інші зв'язки між окремими регіонами країни;

внутрішньорегіональний рівень – діяльність в межах одного регіону;

локальний (місцевий) – охоплює господарську діяльність в межах окремої частини регіонального утворення.

Рис. 1. Структуризація національної економіки за основними макроекономічними ознаками

З точки зору пріоритетів економічного розвитку, які в сучасних умовах полягають у підвищенні соціальних стандартів, збільшенні реальних доходів працюючих і загальному поліпшенні якості життя громадян [10], найбільш важливим та актуальним є саме територіальний підхід щодо структуризації національної економіки. Це обумовлено тим, що у зв'язку із зростанням частки недержавного сектору, галузевий підхід до управління розвитком національної економіки поступово втрачає свою значимість та вплив. А питання підняття рівня життя людей, підвищення рівня їх доходів, розвитку соціальної інфраструктури, покращення екологічного стану тощо виходять на перший план у діяльності органів державної влади різного рівня. Усі вони мають безпосереднє відношення до населення, яке мешкає на конкретних територіях. У даному контексті можна сміливо стверджувати, що для поняття «рівень життя населення» визначальною ознакою є сама територіальна ознака. Якщо уважно проаналізувати вищезазначені підходи до структуризації національної економіки, то стає очевидним, що підхід за територіальною ознакою є найбільш змістовним та комплексним, оскільки в рамках територіальних утворень національної економіки можуть бути виділені й два інших та розглядатись у якості підсистем окремих регіонів. Отже, пріоритетний управлінський вплив саме на територіальну структуру здатний забезпечити ефективний розвиток й інших складових національної економіки. За таких умов цілком зрозуміло, що питання зменшення територіальної диференціації у рівні життя населення мають стати найголовнішими при реалізації заходів державної економічної політики, складовою якої є державна регіональна економічна політика.

Як відомо у питанні визначення ролі держави щодо впливу на економічний розвиток науковці дотримуються двох протилежних точок зору. Перша з них обґрунтована А. Смітом та у подальшому розвивалась представниками неокласичних теорій, які є прихильниками концепції «невидимої руки ринку», тобто мінімального втручання держави у розвиток економіки. Другий напрям пов'язаний з ім'ям Дж.М. Кейнса та його послідовниками, які відводять державі роль активного регулятора усіх процесів, що відбуваються в економіці. Відповідно до цього сформувався дві базові моделі управління (регулювання) розвитком національної економіки: американська та європейська.

У сучасних же умовах науковцями виділяється значно більша кількість моделей державного регулювання економіки, які виникли в результаті комбінації різних елементів базових класично-кейнсіанських моделей та особливостей їх застосування в різних країнах. До них належать американська, німецька, англійська, шведська, японська та моделі країн, що розвиваються [див., наприклад, 1, с. 199-200].

Аналогічна поляризація поглядів характерна й для науковців, які досліджують проблеми державного управління (регулювання) регіонального розвитку на рівні національних економік.

Формування сучасних підходів до управління регіональним розвитком національної економіки веде свій відлік з першої половини ХХ століття. Прихильники неокласичних теорій регіонального розвитку (Дж. Борте, Х. Зиберт, Р. Солоу, Т. Сван, Г. Менкью та ін.) розглядають регіони як окремі виробничі одиниці, між якими може встановитись рівновага і відповідно відбувається зближення рівнів економічного розвитку завдяки дії механізму стихійного ринку, відповідно до якого фактори

виробництва переміщуються у ті регіони, де за них сплачують більше. Нерівномірність розвитку регіонів представниками даних теорій пояснюється тимчасовими відхиленнями від рівноваги або недосконалим корегуванням у відповідь на екзогенні шоки, тому у довгостроковій перспективі вона має зникнути і відбудеться зближення регіональних рівнів економічного розвитку [11, с. 8,13]. Отже, немає необхідності у розробленні та впровадженні системних інструментів державного впливу на регіональний розвиток національної економіки, а можна обмежуватись лише селективними заходами підтримки окремих проблемних територій.

У новітній період погляди прихильників неокласичного підходу трансформувались в ідею так званої моделі ліберального регіонального управління, характерними ознаками якої є послаблення державного втручання у господарське життя при збереженні контролю за монопольною діяльністю. Реалізація ліберальної економічної політики, на думку її ідеологів, створює сприятливі умови для приватного інвестування, збільшення зайнятості, підвищення доходів населення [12].

Основи формування теорії державного регулювання розвитку регіонів, що базувались на положеннях кейнсіанського бачення ролі держави, були сформульовані у працях А. Льюша та С. Денісона. Але їх погляди стосовно характеру та змісту державного впливу на регіональний розвиток національної економіки суттєво відрізнялись. Так, А. Льюш, будучи прихильником політики так званого «м'якого» втручання, вбачав роль держави у пом'якшенні дій ринкових стихійних сил і в незначному корегуванні розвитку територій шляхом прискорення природних процесів завдяки стимулюванню міграції робочої сили та інвестицій. На відміну від нього С. Денісон відводив державі активну роль у регулюванні розвитку депресивних територій, зокрема шляхом встановлення централізованого контролю за здійсненням інвестицій на цих територіях. Такі погляди автора були сформовані виходячи з необхідності розв'язання реальної проблеми – пошуку шляхів стимулювання розвитку депресивних регіонів Великобританії [13, с. 24-25].

В подальшому окремі концептуальні підходи щодо розвитку теорії державного управління регіональним економічним розвитком національної економіки обґрунтовувались багатьма науковцями з різних країн. Основний зміст пропонованих ними підходів у стислому вигляді представлений у табл.2.

В процесі розвитку теоретичних підходів до державного управління регіональним розвитком склалось декілька парадигм управління даним процесом, які деталізовано висвітлені у науковій літературі [13, с. 27-32]:

1) Парадигма невідкладної допомоги кризовим регіонам (домінувала у 20-40-х роках XX ст.). В її рамках держава здійснювала вибірково підтримку окремих регіонів, що опинились у кризовому становищі.

Таблиця 2.

Основні напрями розвитку теорії державного управління регіональним розвитком в сучасних дослідженнях (перша половина XX - початок XXI ст.)

Теорія	Автори	Обґрунтування напрямів та інструментів державного управління регіональним розвитком
Теорія економічного розвитку регіонів	Е. Гувер	Контроль за процесом розміщення приватних підприємств з метою його оптимізації. Активізація виробництва та удосконалення структури господарства проблемних регіонів.
Теорія «полюсів зростання»	Ф. Перру, Ж. Будвіль, Х.Р. Лаусен, П. Потье	Реалізація заходів щодо створення, підтримки «полюсів зростання» и розширення зони їх впливу». Зменшення диспропорцій між сферами економіки.
Теорія «дифузії інновацій»	Т. Хагерstrand	Створення сприятливих умов та стимулювання інноваційного розвитку в менш розвинутих регіонах.
Школа просторового аналізу	В. Бунге, У. Ізард, П. Хагет, Д. Харві та ін.	Визначення шляхів та інструментів оптимізації розміщення об'єктів у просторі.
Теорія розміщення	Х. Бос	Стимулювання розвитку депресивних регіонів шляхом розміщення на її території промислових підприємств. Політика оптимізація розосередження населення по території країни. Планування процесів урбанізації. Стимулювання створення «полюсів зростання». Політика вирівнювання доходів населення.
Загальна теорія розміщення	У. Ізард	Оптимізація територіального розміщення виробництва з метою досягнення просторової рівноваги та вирішення соціальних проблем регіонів. Стимулювання розвитку депресивних територій. Управління міжрегіональним співробітництвом.
Теорія економічного районування, теорія розвитку міст	Н.Н. Баранский, Н.Н. Колосовський	Формування економічних районів та їх чітка спеціалізація. Розвиток системи територіального планування за економічними районами. Створення територіально - виробничих комплексів. Підтримка розвитку міст, міських агломерацій, розвиток інфраструктури.
Концепція територіальної організації та формування територіальних пропорцій розвитку народного господарства	М.М. Некрасов	Розвиток системи планування та оптимального розміщення виробництва. Планування та прогнозування територіальних народногосподарських пропорцій. Стимулювання (обмеження) розвитку промисловості на рівні окремих регіонів. Вирівнювання рівнів розвитку регіонів. Узгодження загальнодержавних та місцевих інтересів.
Теорія промислових кластерів	М. Портер, М. Енрайт	Сприяння розвитку кластерів та кластеризації економіки на регіональному рівні.
Концепція регіональної цілісності	В. Поповкін	Узгодження рішень щодо темпів і пропорцій розвитку на загальнонаціональному та регіональному рівнях. Згладжування міжрегіональних диспропорцій, перш за все в рівнях соціального розвитку. Використання фінансових інструментів, зокрема податків та податкових пільг, для розв'язання регіональних проблем.

У якості головних важелів використовувались прямі державні інвестиції та різноманітні пільги, що надавались підприємствам або цілим галузям.

2) Концепція міжрегіонального перерозподілу економічного зростання (отримала визнання у 50-70-х роках XX ст.). Головна ідея даної парадигми полягала у забезпеченні більш рівномірного розвитку національних економік. З цією метою держава за допомогою різноманітних пільг стимулювала притік приватних інвестицій у відсталі регіони, забезпечувала розвиток у них інфраструктури, розміщення підприємств державного сектору, стримувала економічну активність у переважаних господарською діяльністю регіонах.

3) Концепція усунення регіональної асиметрії (80-ті роки XX ст.). Вона була спрямована на вирівнювання рівнів розвитку, підтримку певних галузей і виробництв, оптимізацію стану індустріальних регіонів, розвиток міжрегіонального співробітництва, створення «полюсів зростання» в сільській місцевості тощо.

4) Парадигма регіонального саморозвитку (90-ті роки XX ст.), домінантною ідеєю якої було запровадження принципу субсидіарності в діяльності на

регіональному рівні. Згідно з нею центри відповідальності за стан справ в регіонах мають переміщуватись на місцевий рівень, з відповідною концентрацією в регіонах необхідних фінансових ресурсів. При цьому має підвищуватись ступінь координації та співпраці представників регіональної та центральної державної влади.

Розглядаючи основні парадигми регіонального розвитку, що склались, не можна залишити поза увагою й внесок у їх розвиток українського вченого В.А. Поповкіна. Ним, зокрема, на початку 90-х років минулого століття була розроблена парадигма регіональної цілісності (або регіонально-цілісний підхід) національної економіки, яка передбачає уявлення про регіон як про цілісність, єдність його природного, економічного середовища та соціуму [14, с. 54], та який є невід'ємною частиною народного господарства. Теоретичні обґрунтування автора не втратили свого значення для практики управління до сьогодні, оскільки у них закладено бачення ролі та місця регіонів у функціонуванні усієї економічної системи та методологічні принципи реалізації державної регіональної політики. «Свідоме регулювання темпів і пропорцій в кожному регіоні, в міжрегіональному розрізі має бути узгодженим з темпами і пропорціями розвитку народного господарства в цілому. Тому найважливішого значення набуває проблема методології і методики узгодження рішень, що готуються на різних рівнях управлінської ієрархії, в тому числі загальнонаціональному і регіональному» [14, с. 24], - підкреслював науковець.

Значну увагу в рамках сформульованої парадигми автор приділив розгляду й таких важливих питань, як згладжування міжрегіональних диспропорцій, насамперед у соціальній сфері, методології і практиці економічного районування, ролі податкової політики у вирішенні регіональних проблем, питанням конгруенції – поєднання сітки економічного районування з адміністративно-територіальним поділом тощо. Більшість з них продовжують знаходитись в центрі уваги відповідних органів державної влади і в наш час через недостатню розробленість адекватних механізмів щодо їх практичного впровадження.

Початок XXI ст. ознаменувався формуванням нової парадигми, відповідно до якої економіка розглядається не як монооб'єкт, а як просторовий (багаторегіональний) організм, який функціонує на основі вертикальних (центр-регіони) та горизонтальних (міжрегіональних) економічних взаємозв'язків, та який входить до системи світогосподарських зв'язків [15, с. 15].

Висновки. Сформовані парадигми докорінно змінюють традиційні уявлення про регіональну структуру національної економіки та характер взаємодії між її окремими складовими. Ставлення до регіону, як до невід'ємної підсистеми національної економіки дещо трансформується, так само як й погляди на національну економіку в цілому, як відносно замкнену систему зі стійкими внутрішніми зв'язками між окремими її компонентами. Сучасні регіони одночасно можуть розглядатись у якості не тільки складової частини (підсистеми) національної економіки, а й світової економіки. А процеси посилення міжрегіонального співробітництва між регіонами, дозволяють виділяти нові регіональні утворення, як сукупність частин традиційних регіонів, всередині самої національної економіки та розглядати їх як нові об'єкти управління.

Зазначені явища потребують корекції традиційних підходів до управління регіональним економічним розвитком та теоретичного обґрунтування, розроблення й практичного впровадження сучасного інституційного забезпечення, адекватного новому економічному середовищу, що кардинально змінює умови функціонування національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Національна економіка [Текст] : навч. посібник / А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Т.Л. Желюк, Т.М. Попович; за ред. А.Ф. Мельник. – К. : Знання, 2011. – 463 с.
2. Національна економіка: Підручник./ За ред. проф., к.е.н. П.В. Круша. – 2-ге вид. – К.: Каравела; Піча Ю.В., 2008. – 428 с.
3. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. Т.1./ С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій; За ред. С.В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.
4. Национальная экономика: учебник / под ред. П.В. Савченко. – М.: Экономистъ, 2005. – 813 с.
5. Національна економіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [В.В. Білоцерковець, О.О. Завгородня, В.К. Лебедева. та ін.]; за ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 280 с.
6. Градов А.П. Национальная экономика / А.П. Градов. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2005. – 240 с.
7. Бункина М.К. Национальная экономика: Учебник для вузов / М.К. Бункина. – М.: Издательство «Палеотип»: Издательский Дом «Деловая литература»: Издательство «Логос», 2002. – 488 с.
8. Золотогоров В.Г. Экономика: Энциклопедический словарь / В.Г. Золотогоров. – Мн.: Интерпрессервис; Книжный дом, 2003. – 720 с.
9. Шевчук Л.Т. Регіональна економіка / Л.Т. Шевчук. – К. : Знання, 2011. – 319 с.
10. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2012. – 256 с.
11. Макроэкономическая динамика северных регионов России [Ю.А. Гаджиев и др.]. – Сыктывкар, 2009. – 336 с.
12. Улюкаев А.В. Государственные финансы и региональное развитие / А.В. Улюкаев // Вопросы экономики. – 1998. – № 3. – С. 10-14.
13. Голікова Т.В. Державне управління територіальним економічним розвитком: теорія і практика: Монографія / Т.В. Голікова. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 296 с.
14. Поповкін В.А. Регіонально-цілісний підхід в економіці / В.А. Поповкін. – К.: Наукова думка, 1993. – 219 с.
15. Гранберг А.Г. Стратегия территориального социально-экономического развития России: от идеи к реализации / А.Г. Гранберг // Вопросы экономики. – 2001. - № 9. – С. 15.
16. Гринів Л.С. Національна економіка: Навч. посібник / Л.С. Гринів, М.В. Кічурчак. – Львів: «Магнолія 2006», 2008 – 464 с.
17. Старостенко Г.Г. Національна економіка: навч. посібник / Г.Г. Старостенко, С.В. Онишко, Т.В.Поснова. – К.: Ліра-К, 2011. – 432 с.
18. Господарське право : підручник : у 2 ч. – Ч.2/ [В.Ф. Опришко, Н.С. Хатнюк, Н.А. Фуке та ін.] : за заг. ред. В.Ф. Опришка, Н.С. Хатнюк. – К.: КНЕУ, 2011. – 501 с.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"